

Lausunto EU:n omien varojen järjestelmästä ja elvytyspaketista (HE 260/2020 vp)

Koronakriisi on iskenyt eri EU-maihin eri voimalla. Eniten kriisistä ovat kärsineet Etelä-Euroopan maat, joille turismi on keskeinen elinkeino. EU:n elvytyspaketin perusta on osaltaan ajatuksessa, että EU-maat katastrofivakuutuksen hengessä tasaavat kriisin vaikutuksia. Ne maat, jotka Suomen tavoin ovat saaneet pienemmän kolhun, tukevat isomman kolhun maita. Sama logiikka selittää sen, miksi nettomaksumme on sitä isompi mitä paremmin Suomen talous kriisistä on selvinnyt ja selviää. Paketti ei kuitenkaan ole mikään nollasummapeli, vaikka tämä kuva poliittisesta keskustelusta syntyy.

Avustuksen muina kriteereinä ovat sellaisia, jotka liittyvät koheesioajatteluun (eli rikkaammat tukevat köyhempiä) ja sellaisia, jotka johtuvat tarpeesta löytää kaikille kelpaava kompromissi. Näiden kriteerien perustelut ovat osin vähemmän ilmeisiä.

EU:n elvytyspaketti ei ole tarpeen tai tehokas keino Suomen tai muiden Pohjois-Euroopan jäsenmaiden elvyttämiseksi, kuten Juha Tervala aivan oikein kirjoitti eilispäivän Helsingin Sanomissa. Silti osallistuminen pakettiin on, paitsi solidaarisuuden osoitus, myös valistunutta itsekkyyttä Suomen näkökulmasta, kahdestakin syystä. Ensinnäkin Suomi voi myös joskus ajautua isoihin ongelmiin, jolloin itse kaipaamme solidaarisuutta muiden taholta. Toiseksi toimettomuus vallitsevassa tilanteessa johtaisi herkästi Etelä-Euroopassa syttyvään finanssikriisiin ja sitä kautta koko Euroopassa taloudelliseen ja poliittiseen kaaokseen, mikä aiheuttaisi suuria ongelmia myös Suomessa.

EU-paketti on tarpeen koronakriisin oloissa, joissa rahapolitiikan teho on paljolti menetetty. Myös Saksan perustuslakituomioistuimen EKP-kritiikki on muokannut asenteita, etenkin Saksassa. Alustava sopu paketista on jo nyt rauhoittanut markkinoita. Lisänäkökohtia on, että paketti tukee EU:n yhtenäisyyttä ja toimintakykyä.

Voi kysyä, lykkääkö tämä paketti vain ennemmin tai myöhemmin väistämättömän finanssikriisin tuonnemmaksi? Tähän ei kukaan tiedä vastausta, mutta emme halua vallitsevassa tilanteessa koronakriisin päälle vielä finanssikriisiä. Toivoa sopii, että instituutioita kyetään kehittämään siten, että EU:lla on seuraavan kriisin koettaessa

nykyistä parempi keinovalikoima (valmiin pankkiunionin lisäksi esim. valtiollinen velkajärjestelymekanismi). Toivoo sopii myös, että ihmemies Mario Draghi saisi Italian vihdoinkin oikealle tielle. EU-paketti avaa näiltä osin tarpeellisia mahdollisuuksia.

Pakettia voi kannattaa ja silti voi olla huolissaan yksityiskohdista. Kohdentuuko rahoitus järkevästi vihreän elvytyksen ja digitalouden tukemiseen? Voidaanko rahoituksen käyttöä valvoa siten, että raha ei joudu väärin taskuihin? Tältä kannalta pidän myönteisenä, että sopimuksessa annetaan komission lisäksi merkittävä rooli EU:n talous- ja rahoituskomitealle, jossa jäsenmaiden valtiovarainministeriöiden korkein virkamiesjohto on keskeisessä tehtävässä. Tuo komitea on kokemukseni mukaan varsin tehokas työkalu.

EU:n verotusoikeutta lähemmin käsittelemättä totean, että muoviveron lisäksi oli hyödyllistä arvioida esimerkiksi kansainvälisten teknojättien verottamista. EU voi asettaa veroja tai tulleja sellaisille toiminnoille, joiden osalta yksittäinen jäsenmaa on voimaton. Tällaisia EU-veroja voisi käyttää velanhoitomenojen tai EU-tasosten julkishyödykkeiden rahoittamiseksi. Tässä mielessä voisi aloite johtaa rajoitettuun ja hyödylliseen fiskaaliseen unioniin. Kaikki veroratkaisut vaativat toki jäsenmaiden yksimielisyyttä.

Maininnan arvoista on sekin, EU:n nimissä liikkeeseen laskettu, neutraali ja riskitön tai matalariskinen joukkovelkakirja voi avittaa Euroopan rahoitusmarkkinoiden toimintaa ja muodostua hyväksi EKP:n operaatioiden välineeksi. Merkittävä osa velasta tulee todennäköisesti päätymään melko pitkäksi ajaksi EKP:n salkkuun.

Usein väitetään, että EU:n elvytyspaketti rikkoo EU:n perussopimusta vastaan, ruokkii ns. moraalikatoa ja muuttaa EU:n liittovaltioksi ja tulonsiirtounioksi. Oikeusperusta on kuitenkin useimpien aiheeseen perehtyneiden lainoppineiden mukaan kunnossa. Se sallii nyt tehtävän päätöksen koska pandemia on luonnonkatastrofiin verrattava koettelemus. Mutta tätä oikeusperustaa ei voi käyttää muissa oloissa tulonsiirtojen perustelemiseksi.

Lisäksi on tärkeä korostaa, että tämän kaltaiset päätökset aina vaativat, että kaikki jäsenmaat ovat yksimielisiä. On hyvin vaikea uskoa, että jatkuvaa valmiutta uusiin tulonsiirtoihin olisi esimerkiksi Saksassa, Hollannissa, Itävallassa, Ruotsissa, Tanskassa tai Suomessa. Pelottelu sillä, että nyt siirrytään kansallisen suvereniteetin murskaavaan keskusjohteiseen liittovaltioon on melkoista liioittelua; sitä ei hyväksy

mikään Pohjois-Euroopan jäsenvaltio, eivätkä myöskään esimerkiksi Ranska tai Italia tai Espanja.

Siksi hallitus on mielestäni oikeassa, kun se esityksen johtopäätöksissä toteaa, että *Kyse on kohdennetusta, täydentävästä ja kertaluonteisesta rahoituksesta talouden elpymisen tukemiseksi poikkeuksellisten tapahtumien, joihin jäsenvaltiot eivät ole voineet vaikuttaa, aiheutettua niille vaikeuksia*. Tästä on kyse, ei siirtymisestä uuteen ja pysyvään tulonsiirtounioniin – vaikka jotkut sitä toki toivovat ja toiset sitä pelkäävät.

Eri asia on, että EU ei ole valmis. Ongelmia on kosolti, ja EU:n instituutiot ja pelisäännöt ovat syystä pohdinnan kohteena. Monet katsovat, että pitäisi olla EU-tasoisia ns. automaattisia vakauttajia, EU-tasoisia veroja ja kenties pysyvää finanssipoliittista kapasiteettia. Tätä sopii miettiä, ja kenties tämän elvytyspaketin kokemuksista voi ajan myötä jotain oppia, mutta johtopäätösten tekemiseen on pitkä matka.

Sama koskee valtiollista velkajärjestelymekanismia, jota on ajan mittaan syytä tavoitella. Tätä ennen on ryhdyttävä toimiin pankkien salkuissa olevien valtionlainojen määrän vähentämiseksi. Muuten pankkien ja valtioiden välistä kohtalonyhteyttä ei voi katkaista. Valtiollisen velkajärjestelymekanismin luomiselle on Euroopassa orastavaa ymmärrystä, mutta kriisi ei ole otollinen ajankohta pelottaa markkinoita kertomalla aikeista leikata tarvittaessa velkoja ja täten saatavia.

Erään puolueen puheenjohtaja esitti eduskunnassa viime viikolla, että *paketti pitäisi avata ja neuvotella uusiksi*. Oman EU-kokemukseni perusteella arvioin, että tämä vaatimus on täysin epärealistinen. Nyt on valittava: joko pöydällä oleva ratkaisu hyväksytään tai hylätään.

Ratkaisun hylkääminen johtaisi todennäköisesti suuriin ongelmiin Euroopan rahoitusmarkkinoilla ja taloudessa. Paketti voitaisiin periaatteessa toteuttaa ns. tiivistetyn yhteistyön pohjalta ilman Suomen osallistumista. Mutta tällaisen päätöksen jälkeen Suomi olisi täysin eristäytynyt koko muusta Euroopasta, ja meillä olisi omien rajojemme ulkopuolella vain yksi poliittisesti merkittävä ystävä, Vladimir Putin. Hänen innostuksensa olisi suuri, kun Suomi näin auttaisi häntä saavuttamaan tavoitteensa, Euroopan hajottamisen.

Ei ole yllättävää, että Euroopan unioniin kielteisesti suhtautuvat vastustavat EU:n elvytyspakettia. Voisihan kielteinen kanta EU-pakettiin olla ensimmäinen askel tiellä kohti Fixitiä, Suomen eroamista Euroopan unionista. Meidän muiden on kuitenkin syytä pitää mielessä, että EU on Suomen geopoliittinen kotipesä, että suomalaiset hyötyvät tutkimusten mukaan merkittävästi sisämarkkinoista, ja että EU:n elvytyspaketille on vallitsevassa tilanteessa vahvat taloudelliset ja poliittiset perusteensa. EU:n elvytyspakettiin liittyy riskejä, mutta onnitueksaan se tukee Euroopan taloutta ja yhtenäisyyttä sekä EU:n poliittista toimintakykyä. Oma uskomukseni on, että historia tulee antamaan kohtuullisen hyvän arvosanan sille, että Saksa ja Ranska ja koko EU päättivät toimia tässä tukalassa tilanteessa sen sijaan, että olisi seistyt tumput suorana.